

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Захарова Ю.І., Національний транспортний університет, Київ, Україна,
y.zakharova@ntu.edu.ua, orcid.org/0000-0002-8728-1460

APPROACHES ANALYSIS TO THE ESSENCE AND CONTENT DEFINING OF THE QUALITY EDUCATION

Zakharova Yu.I., National Transport University, Kyiv, Ukraine, y.zakharova@ntu.edu.ua,
orcid.org/0000-0002-8728-1460

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві, яке постійно розвивається та змінюється, все більшої актуальності набуває реформування та удосконалення існуючої системи освіти, де центральною проблемою для всіх стейкхолдерів виступає підвищення рівня її якості. Для досягнення якісно нового стану нашого суспільства необхідно, в першу чергу, підвищувати рівень підготовки фахівців, а, отже, якість надання освітніх послуг. Працюючи над інтеграцією в європейський освітній простір та над практичним приєднанням до Болонського процесу, Україна, у контексті європейських вимог, здійснює модернізацію освітньої діяльності, де якість освіти охоплює різні напрями в цій галузі. Це – і якість викладання, і якість підготовки, і якість досліджень, що, в свою чергу, є ознакою якості відповідного персоналу й програм, а також, як результат, якості навчання. Тому метою нашої статі є аналіз змісту поняття якості освіти, яким чином вона визначається та від яких показників залежить.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний науковий дискурс пропонує багатовекторне та різноманітне тлумачення якості освіти. Аналіз наукових досліджень засвідчує іноді кардинально різні підходи до розуміння цього поняття. Проблемі розтлумачення поняття «якість освіти» присвятили свої праці О. Ляшенко, С. Щудло, Є. Коротков, В. Ніколаєвський, І. Анненкова, В. Лунячек, Л. Ткачук, Т. Хлебнікова та інші вітчизняні та зарубіжні науковці. Крім того, «якість освіти» визначається нормативно на державному і міжнародному рівнях. Так, якість освіти розглядається науковцями в декількох аспектах – це соціально-філософський, управлінський, педагогічний, політичний, соціологічний, економічний та інші аспекти. Водночас, незважаючи на достатнє окреслення даного феномену, проблема якості освіти продовжує бути актуальною та потребує подальшого дослідження як наукова категорія.

Виклад основного матеріалу. Якість освіти – це комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості [12].

Якість освіти – це узагальнене поняття, яке є одним з базових у вітчизняних та міжнародних нормативно-правових документах, що регламентують функціонування системи освіти – у Державній національній програмі “Освіта” (Україна XXI століття) [19], Національній доктрині розвитку освіти [1], Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [2]; Законах України «Про освіту» [9], «Про вищу освіту» [8], документах пов’язаних з упровадженням Болонської системи [6] тощо.

На сайті Міністерства освіти і науки України поняття якості освіти трактується як комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання [25].

У Законі України «Про освіту» зазначено, що «якість освіти — це відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг; а якість освітньої діяльності — це рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг» [9]. При цьому, в Законі України «Про вищу освіту» визначається поняття якості вищої освіти як відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам

заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості [8].

У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що якість освіти є національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту. На забезпечення якості освіти спрямовуються матеріальні, фінансові, кадрові та наукові ресурси суспільства і держави. Якість освіти визначається на основі державних стандартів освіти та оцінки громадськістю освітніх послуг [1].

Міжнародна організація зі стандартизації ISO визначає якість освіти як сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, які надають їм здатності задовольняти освітні потреби споживачів освітніх послуг [20; 24].

У комюніке Празької конференції серед європейських Міністрів освіти по впровадженню Болонського процесу було подано визначення якості освіти, яка є «основою для довіри, порівнянності, мобільності, сумісності та привабливості в сфері європейської вищої освіти» [10].

Міжнародний інститут планування освіти в Парижі пропонує під якістю освіти розуміти «якісні зміни в навчальному процесі і в навколишньому середовищі учнів, які можна зафіксувати як поліпшення їхніх знань, умінь і цінностей» [28, с. 6].

Одними з перших, хто зробив спробу описати поняття якості щодо вищої освіти, були британські вчені Л. Харві та Д. Грін. Вони обґрунтували, що раніше питання якості базувалося на довірі суспільства до освітніх інституцій, проте із розширенням сфери освітніх послуг та появою конкуренції між освітніми установами, збільшенням кількості вищих навчальних закладів та можливостей доступу до вищої освіти, усі зацікавлені сторони, і, насамперед, держава та бізнес, поставили вимоги до підвищення якості освіти [26; 23].

Крім нормативно-правових документів, поняття якості освіти по-різному трактується науковцями. Проведений аналіз джерел дозволив виявити уявлення вчених про сутність цього поняття (Табл. 1).

Таблиця 1 – Тракткування поняття «якість освіти» з точки зору різних науковців

Table 1 – Interpretation of the concept of “quality education” from the point of view of various scientists

Автор	Визначення
Анненкова І. П. [3]	Якість освіти визначається не тільки обсягом знань, але й параметрами особистісного, світоглядного, громадянського розвитку, при цьому проблема якості освітнього процесу розглядається з позицій загальнолюдської і соціальної цінності освіти
Батечко Н. Г. [4]	Якість освіти – складна система, що поєднує організаційну структуру, методики, процеси і ресурси необхідні для функціонування системи освіти з метою її відповідності вимогам та соціальним нормам, державним освітнім стандартам
Булах І. С. [7]	Якість освіти – сукупність властивостей та характеристик освітнього процесу, щоб надати йому спроможність формувати такий рівень професійної компетентності, що задовольняє потреби громадян, підприємців та організації, суспільства і держави
Василюк А., Дей М. [24, с. 16]	Якість освіти може розглядатися як міра задоволеності очікувань різних учасників процесу освіти від наданих освітніми установами освітніх послуг або як міра досягнення поставлених в освіті цілей та завдань
Кільова Г. О. [11]	Якість освіти – синтетична категорія, що відображає всі компоненти й аспекти розвитку освіти як системи. «Якість освіти» доречніше за все тлумачити з погляду споживачів освіти, тоді кожний окремий суб'єкт матиме своє визначення. Для студента освіта якісна, якщо вона сприяє розвитку його особистості й професійної кар'єри. Для роботодавця освіта якісна, якщо підготувала компетентного працівника. Для суспільства освіта якісна, якщо вона формує особистість, здатну до ефективної соціальної життєтворчості й т. п.
Коротков Є. [12]	Якість освіти – це комплекс характеристик компетентностей і професійної свідомості, що відбивають здатність фахівця здійснювати професійну діяльність відповідно до вимог сучасного етапу розвитку економіки, на визначеному рівні ефективності та професійного успіху, із розумінням соціальної відповідальності за результати професійної діяльності

Луначек В. Е. [13]	Якість освіти – збалансована відповідність певного освітнього рівня (загальної сукупності освіти, професійно-технічної освіти, вищої освіти тощо) численним потребам, цілям, умовам, прийнятним нормам і стандартам, що встановлюються для виявлення причин порушення цієї відповідності й управління процесом поліпшення якості
Ляшенко О. І. [14; 15]	1) Якість освіти – це багатовимірне методологічне поняття, яке рівнобічно віддзеркалює суспільне життя – соціальні, економічні, політичні, педагогічні, демографічні та інші життєво значущі для розвитку людини сторони життя. Як системний об'єкт її характеризують якість мети, якість педагогічного процесу і якість результату. 2) Якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільств у певному часовому вимірі
Острроверхова Н. [18]	Якість освіти – сукупна, комплексна, системна, цілісна характеристика, яка включає в себе, окрім якості навченості, ще й цілу низку параметрів, завдяки врахування яких оцінка результатів навчання може бути як підвищена, так і зведена до нуля або навіть негативна
Ніколаєвський В. М. [16]	Основними чинниками, що забезпечують якість освіти, є професійна підготовка викладачів, навчально-методичне забезпечення навчального процесу, наявність системи контролю й оцінювання викладання, рівня знань студентів, застосування сучасних освітніх технологій у навчальному процесі, залучення викладачів і студентів до науково-дослідної діяльності, відповідність програм навчальних дисциплін сучасним вимогам, належне матеріально-технічне забезпечення навчального процесу, забезпеченість науковою літературою, що відповідає сучасним вимогам, використання матеріалів соціологічних та інших досліджень, спрямованість викладання на формування соціальних якостей сучасного фахівця, стимулювання самостійної роботи студентів, контакти з провідними зарубіжними фахівцями
Ткачук Л. В. [21]	У широкому сенсі якість освіти розуміють як збалансовану відповідність процесу, результату і самої освітньої системи меті, потребам і соціальним нормам (стандартам) освіти; у вузькому розумінні – перелік вимог до особистості, освітнього середовища й системи освіти, яка реалізує їх на певних етапах навчання людини, якому відповідає певна сукупність показників
Хлебнікова Т. М. [22]	Якість освіти є багатогранною категорією, яка за своєю сутністю відображає різні аспекти освітнього процесу – філософські, соціальні, педагогічні, політичні, демографічні, економічні та інші. Крім того, якість освіти розглядається ще і як сукупність властивостей освіти, що визначають її здатність задовольняти відповідні потреби особистості, суспільства, держави відповідно до призначення освіти
Щудло С. А. [23, с. 56]	Якість освіти – інтегральна конвенційна характеристика освітнього процесу та його результатів, що виражає сутність їхньої відповідності очікуванням суб'єктів освітнього процесу – від окремого індивіда до суспільства загалом
Parri J. [27]	Якість вищої освіти як атрибут, що характеризує постійний розвиток

Джерело: складено автором

Таким чином, проаналізувавши поняття якості освіти з точки зору підходів різних науковців, можемо зробити висновок, що якість освіти – це, по-перше, інтегральна характеристика системи освіти, яка є відображенням ступеня відповідності ресурсного забезпечення, освітнього процесу та освітніх результатів нормативним вимогам, соціальним та особистісним очікуванням. По-друге, поняття якості освіти тлумачиться як сукупність різних складових, найвагомішими з яких є ті, що визначають рівень знань, умінь, навичок, компетенцій, особистісних та професійних якостей і досягнень всіх учасників освітнього процесу. По-третє, якість освіти – це системне поняття, це категорія, яка відображає всі аспекти розвитку освітньої системи. По-четверте, на рівні держави якість освіти – це відповідність освітньої системи вимогам і стандартам соціуму.

Крім того, аналіз підходів науковців дає змогу визначити основні структурні елементи якості освіти, яка нагадує ієрархічну систему, та складається, як зазначає, О. Біляковська, з трьох основних взаємопов'язаних компонентів – якості умов освітнього процесу, якості змісту освітнього процесу та якості результату освітнього процесу [5].

Ми погоджуємося з думками Л. В. Ткачук та О. І. Ляшенка про те, що поняття якості освіти потрібно розглядати не лише в площині науки, адже вона має, крім того, свій соціальний, політичний, управлінський, педагогічний контекст. Зокрема, як соціальна категорія якість освіти окреслює загальну мету освіти. Як політична категорія вона акумулює засади політики держави в освітній сфері та визначає основні стратегічні шляхи розвитку національної системи освіти відповідно до світових тенденцій. Як управлінська категорія якість освіти формує стратегії впливу на функціонування системи освіти й вибирає можливі напрями її змін та покращення [15; 21]. Як педагогічна категорія якість освіти включає теорію якості, тобто її характеристики і показники, теорію оцінювання якості – методи та інструменти її оцінювання, та теорію управління якістю – способи і процедури впливу на якість освіти та діяльність освітніх систем [17, с. 7].

Висновки і пропозиції. Таким чином, ми проаналізували різні підходи до визначення сутності та змісту поняття «якість освіти». Нами було з'ясовано, що це поняття є багатоаспектним, та по-різному трактується з точки зору різних наукових поглядів. Якість освіти постає як ієрархічна система, що містить взаємопов'язані та взаємозалежні елементи. Важливою науковою проблемою є конкретизація та обґрунтування цього поняття. Подальшого дослідження потребує чітке визначення системи показників та критеріїв, які якісно впливають на ефективність освітнього процесу.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. «Про Національну доктрину розвитку освіти»: Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 11.10.2022)
2. «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року»: Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10> (дата звернення: 11.10.2022)
3. Анненкова І. П. Концептуальні засади системи управління якістю освіти у ВНЗ // Наука і освіта. 2011. № 6. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/6_2011/5.pdf (дата звернення: 11.10.2022)
4. Батечко Н. Феномен якості вищої освіти в сучасному науковому дискурсі / Н. Г. Батечко // Освітологічний дискурс. 2017. № 3-4. С. 1-16. doi: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2017.3-4.16> (дата звернення: 11.10.2022)
5. Біляковська О. О. Якість освіти: до генези поняття // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». 2017. Т. 1, № 76. С. 24-28. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/47>
6. Болонський процес // «Вища освіта» Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном. URL: <http://vnz.org.ua/bolonskuj-protses> (дата звернення: 11.10.2022)
7. Булах І. С. Якість освіти та управління якістю: головні показники визначення якості освіти / І. Булах // Післядиплом. освіта в Україні. 2006. № 1. С. 71-74.
8. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 37-38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 11.10.2022)
9. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.10.2022)
10. Зінченко В. Якість вищої освіти в офіційних документах Болонської групи // Молодь і ринок. 2011. №11 (82). С. 113-117.
11. Кільова Г. О. Якість освіти як ключова категорія менеджменту освіти // Освіта та педагогічна наука. 2012. № 5-6 (154-155). С. 22-26. URL: http://pedagogicaljournal.luguniv.edu.ua/archive/2012/N5-6/article/4/Kilyova_ua.pdf (дата звернення: 11.10.2022)
12. Коротков Є. Концепція якості освіти. URL: <http://osvita.ua/school/manage/1342> (дата звернення: 11.10.2022)
13. Лунячек В. Е. Якість освіти – теоретичний контекст / В. Е. Лунячек // Обрії. 2009. № 1 (28). С. 10–13.
14. Ляшенко О. Стратегія якості як основа освітньої політики країн світу // Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи/ За заг. ред. О.І. Локшиної. К.: “К.І.С”. 2004. С. 9-14.

15. Ляшенко О. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. 2005. №1(46). С. 5-12.
16. Ніколаєвський В. М. Соціологічна освіта в Україні: критерії та освітні стратегії досягнення якості // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Збірник наукових праць. Харків, 2001. С. 393-396.
17. Організаційно-методичне забезпечення моніторингових досліджень якості загальної середньої освіти : Монографія / За ред. Ляшенко О.І. К. : Педагогічна думка, 2011. 160 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/2967/1/Організаційно-методичне_забезпечення_моніторингових_досліджень-Монографія.pdf (дата звернення: 11.10.2022)
18. Островерхова Н. Оцінка якості освіти // Освіта і управління. 2005. Т. 8, № 1. С. 109-113.
19. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#top> (дата звернення: 11.10.2022)
20. Стандарт ISO 9000-2007. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Київ. Ленвіт, 2006. 36 с.
21. Ткачук Л. В. Концепція педагогічної освіти в області: якість освіти // Національна академія педагогічних наук України. 2010. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2196/1/> (дата звернення: 11.10.2022)
22. Хлебнікова Т. М. Кваліметричний підхід до вивчення якості вищої освіти // Теорія та методика управління освітою. 2009. № 2. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_5/26.pdf (дата звернення: 11.10.2022)
23. Щудло С. А. Вища освіта у пошуках якості: quo vadis : монографія / Світлана Щудло; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, Дрогоб. держ. пед. ун-т імені Івана Франка. Харків; Дрогобич: Коло, 2012. 339 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/> (дата звернення: 11.10.2022)
24. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717657/1/Посібник_якість_вищої_освіти.pdf (дата звернення: 11.10.2022)
25. Якість освіти: Міністерство освіти і науки України. Офіційний веб-портал. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/yakist-osviti> (дата звернення: 11.10.2022)
26. Harvey L., Green D. Defining Quality. Assessment and Evaluation in Higher Education. 1993. Volume 18, Issue 1. P. 9-34. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/0260293930180102> (дата звернення: 11.10.2022)
27. Planning the quality of education: the collection and use of data for informed decision-making. Ed. By K. Ross et al. Paris: UNESCO, 1990. 160 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000086680> (дата звернення: 11.10.2022)

REFERENCES

1. «Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17 kvitnia 2002 roku № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (application date: 11.10.2022)
2. «Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25 chervnia 2013 roku № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10> (application date: 11.10.2022)
3. Annienkova, I. P. (2011). Kontseptualni zasady systemy upravlinnia yakistiu osvity u VNZ // Nauka i osvita. № 6. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/6_2011/5.pdf (application date: 11.10.2022)
4. Batechko, N. (2017). Fenomen yakosti vyshchoi osvity v suchasnomu naukovomu dyskursi / N. H. Batechko // Osvitohichnyi dyskurs. № 3-4. S. 1-16. doi: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2017.3-4.16> (application date: 11.10.2022)
5. Biliakovska, O. O. (2017). Yakist osvity: do henezy poniattia // Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichni nauky». Т. 1, № 76. S. 24-28. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/47>
6. Bolonskyi protses // «Vyshcha osvita» Informatsiino-analitychnyi portal pro vyshchu osvitu v Ukraini ta za kordonom. URL: <http://vnz.org.ua/bolonskyj-protses> (application date: 11.10.2022)
7. Bulakh, I. S. (2006). Yakist osvity ta upravlinnia yakistiu: holovni pokaznyky vyznachennia yakosti osvity / I. Bulakh // Pisliadyplom. osvita v Ukraini. № 1. S. 71-74. [in Ukrainian]

8. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2014. № 37-38. St. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (application date: 11.10.2022)
9. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» // Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2017. № 38-39. St. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (application date: 11.10.2022)
10. Zinchenko, V. (2011) Yakist vyshchoi osvity v ofitsiinykh dokumentakh Bolonskoi hrupy // Molod i rynek. №11 (82). S. 113-117. [in Ukrainian]
11. Kilova, H. O. (2012). Yakist osvity yak kliuchova katehoriia menedzhmentu osvity // Osvita ta pedahohichna nauka. № 5-6 (154-155). S. 22-26. URL: http://pedagogicaljournal.luguniv.edu.ua/archive/2012/N5-6/article/4/Kilyova_ua.pdf (application date: 11.10.2022)
12. Korotkov, Ye. Kontsepsiia yakosti osvity. URL: <http://osvita.ua/school/manage/1342> (application date: 11.10.2022)
13. Luniachek, V. E. (2009). Yakist osvity – teoretychnyi kontekst / V. E. Luniachek // Obrii. № 1 (28). S. 10–13. [in Ukrainian]
14. Liashenko, O. (2004). Stratehiia yakosti yak osnova osvitnoi polityky krain svitu // Monitorynh yakosti osvity: sivitovi dosiahnennia ta ukraïnski perspektyvy/ Za zah. red. O.I. Lokshynoi. K.: “K.I.S”. S. 9-14. [in Ukrainian]
15. Liashenko, O. (2005). Yakist osvity yak osnova funktsionuvannia y rozvytku suchasnykh system osvity // Pedahohika i psykholohiia. №1(46). S. 5-12. [in Ukrainian]
16. Nikolaievskiy, V. M. (2001). Sotsiolohichna osvita v Ukraini: kryterii ta osvitni stratehii dosiahnennia yakosti // Metodolohiia, teoriia ta praktyka sotsiolohichnoho analizu suchasnoho suspilstva. Zbirnyk naukovykh prats. Kharkiv, S. 393-396. [in Ukrainian]
17. Orhanizatsiino-metodychne zabezpechennia monitorynhovykh doslidzhen yakosti zahalnoi serednoi osvity : Monohrafiia / Za red. Liashenko O.I. K. : Pedahohichna dumka, 2011. 160 s. URL: https://lib.iitta.gov.ua/2967/1/Orhanizatsiino-metodychne_zabezpechennia_monitorynhovykh_doslidzhen-Monohrafiia.pdf (application date: 11.10.2022)
18. Ostroverkhova, N. (2005). Otsinka yakosti osvity // Osvita i upravlinnia. T. 8, № 1. S. 109-113. [in Ukrainian]
19. Pro Derzhavnu natsionalnu prohramu «Osvita» («Ukraina XXI stolittia»): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 lystopada 1993 r. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#top> (application date: 11.10.2022)
20. Standart ISO 9000-2007. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity. Kyiv. Lenvit, 2006. 36 s. [in Ukrainian]
21. Tkachuk, L. V. (2010). Kontsepsiia pedahohichnoi osvity v oblasti: yakist osvity // Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2196/1/> (application date: 11.10.2022)
22. Khliebnikova, T. M. (2009). Kvalimetrychnyi pidkhid do vyvchennia yakosti vyshchoi osvity // Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu. № 2. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_5/26.pdf (application date: 11.10.2022)
23. Shchudlo, S. A. (2012) Vyshcha osvita u poshukakh yakosti: quo vadis : monohrafiia / Svitlana Shchudlo; M-vo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t imeni V. N. Karazina, Drohob. derzh. ped. un-t imeni Ivana Franka. Kharkiv; Drohobych: Kolo, 339 c. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/> (application date: 11.10.2022)
24. Yakist vyshchoi osvity: teoriia i praktyka: navchalno-metodychnyi posibnyk / za nauk. red. A. Vasyliuk, M. Dei; kol. avtoriv: A. Vasyliuk, M. Dei, V. Bazeliuk (ta in.); NAPN Ukrainy, Universytet menedzhmentu osvity. Kyiv; Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M. M., 2019. 176 s. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717657/1/Posibnyk_yakist_vyshchoi_osvity.pdf (application date: 11.10.2022)
25. Yakist osvity: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Ofitsiinyi veb-portal. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/yakist-osviti> (application date: 11.10.2022)
26. Harvey, L., Green, D. (1993). Defining Quality. Assessment and Evaluation in Higher Education. Volume 18, Issue 1. P. 9-34. doi: <http://dx.doi.org/10.1080/0260293930180102> (application date: 11.10.2022)
27. Parri, J. (2006). Quality in Higher Education / J. Parri // Management. № 2 (11). P. 107-111. [in English]
28. Planning the quality of education: the collection and use of data for informed decision-making. Ed. By K. Ross et al. Paris: UNESCO, 1990. 160 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000086680> (application date: 11.10.2022)

РЕФЕРАТ

Захарова Ю.І. Аналіз підходів щодо визначення сутності та змісту поняття якості освіти / Ю.І. Захарова // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науковий журнал. – К.: НТУ, 2022. – Вип. 4 (54).

У сучасному суспільстві, яке постійно розвивається та змінюється, все більшої актуальності набуває реформування та удосконалення існуючої системи освіти, де центральною проблемою для всіх стейкхолдерів виступає підвищення рівня її якості.

Працюючи над інтеграцією в європейський освітній простір та над практичним приєднанням до Болонського процесу, Україна, у контексті європейських вимог, здійснює модернізацію освітньої діяльності, де якість освіти охоплює різні напрями в цій галузі. Це – і якість викладання, і якість підготовки, і якість досліджень, що, в свою чергу, є ознакою якості відповідного персоналу й програм, а також, як результат, якості навчання. Тому метою нашої статі є аналіз змісту поняття якості освіти, яким чином вона визначається та від яких показників залежить.

Сучасний науковий дискурс пропонує багатовекторне та різноманітне тлумачення якості освіти. Крім того, якість освіти – це узагальнене поняття, яке є одним з базових у вітчизняних та міжнародних нормативно-правових документах, що регламентують функціонування системи освіти.

На сайті Міністерства освіти і науки України, наприклад, поняття якості освіти трактується як комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання.

Узагальнивши підходи різних науковців до тлумачення поняття якості освіти, можемо зробити висновок, що якість освіти – це, по-перше, інтегральна характеристика системи освіти, яка є відображенням ступеня відповідності ресурсного забезпечення, освітнього процесу та освітніх результатів нормативним вимогам, соціальним та особистісним очікуванням. По-друге, поняття якості освіти тлумачиться як сукупність різних складових, найвагомішими з яких є ті, що визначають рівень знань, умінь, навичок, компетенцій, особистісних та професійних якостей і досягнень всіх учасників освітнього процесу. По-третє, якість освіти – це системне поняття, це категорія, яка відображає всі аспекти розвитку освітньої системи. По-четверте, на рівні держави якість освіти – це відповідність освітньої системи вимогам і стандартам соціуму.

Крім того, аналіз підходів науковців дає змогу визначити основні структурні елементи якості освіти, яка нагадує ієрархічну систему, та складається з трьох основних взаємопов'язаних компонентів – якості умов освітнього процесу, якості змісту освітнього процесу та якості результату освітнього процесу.

Незважаючи на існуюче різноманіття визначень, проблема якості освіти продовжує бути актуальною та потребує окреслення як наукова категорія. Подальшого дослідження потребує чітке визначення системи показників та критеріїв, які якісно впливають на ефективність освітнього процесу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ЯКІСТЬ ОСВІТИ, ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС, БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС, ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ОСВІТИ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ.

ABSTRACT

Zakharova Yu. I. Approaches analysis to the essence and content defining of the quality education. Visnyk National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific journal. – K.: NTU, 2022. – Issue 4 (54).

In modern society, which is constantly developing and changing, the reformation and improvement of the existing education system is gaining more relevance, where increase the level of its quality is the central problem for all stakeholders.

Working on integration into the European educational space and on practical accession to the Bologna process, Ukraine, in the context of European requirements, carries out the modernization of educational activities, where the quality of education covers various directions in this field. This is both the quality of teaching, and the quality of training, and the quality of research, which, in turn, is a sign of the quality of the staff and program, and, as a result, of the quality of learning. Therefore, the purpose of our article is to analyze the content of the concept of quality of education, how it is defined and what indicators it depends on.

On the website of the Ministry of Education and Science of Ukraine, for example, the concept of quality of education is interpreted as a set of characteristics of the educational process that define the

consistent and practically effective formation of competence and professional consciousness. This is a certain level of knowledge and skills, intellectual, physical and moral development achieved by graduates of an educational institution in accordance with the planned goals of study and education.

Summarizing the approaches of various scientists to the interpretation of the concept of quality of education, we can conclude that the quality of education is, first of all, an integral characteristic of the education system, which is a reflection of the level of compliance of resource provision, educational process and educational results with normative requirements, social and personal expectations. Secondly, the concept of quality of education is interpreted as a set of various components, the most important of which are those that define the level of knowledge, abilities, skills, competencies, personal and professional qualities and achievements of all participants in the educational process. Thirdly, the quality of education is a systemic concept, it is a category that reflects all aspects of the development of the educational system. Fourth, at the state level, the quality of education is the compliance of the educational system with the requirements and standards of society.

In addition, the analysis of the approaches of scientists makes it possible to define the main structural elements of the quality of education, which resembles a hierarchical system, and consists of three main interrelated components - the quality of the educational process conditions, the quality of the educational process content, and the quality of the educational process result.

Despite the existing variety of definitions, the problem of the quality of education continues to be relevant and needs to be defined as a scientific category. Further research requires a clear definition of the indicators system and criteria that qualitatively affect the effectiveness of the educational process.

KEY WORDS: QUALITY EDUCATION, QUALITY IN HIGHER EDUCATION, EDUCATIONAL PROCESS, BOLOGNA PROCESS, INDICATORS OF QUALITY EDUCATION, LEGAL AND REGULATORY DOCUMENTS.

АВТОРИ:

Захарова Юлія Ігорівна, аспірант, Національний транспортний університет, Київ, Україна, e-mail: y.zakharova@ntu.edu.ua, тел.: +38(044) 288-51-00, 01010, Україна, Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, к. 312, orcid.org/0000-0002-8728-1460

AUTHORS:

Zakharova Yuliia, Postgraduate, National Transport University, Kyiv, Ukraine, e-mail: y.zakharova@ntu.edu.ua, +38(044) 288-51-00, 01010, Ukraine, Kyiv, Mykhaila Omelianovycha-Pavlenka Str., 1, of. 312, orcid.org/0000-0002-8728-1460

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Бондар Н. М., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри економіки, Київ, Україна

Бушуєва Н. С., доктор технічних наук, професор, Київський національний університет будівництва і архітектури, професор кафедри управління проектами, Київ, Україна

REVIEWER:

Bondar Nataliia, Doctor of Economics, Professor, National Transport University, Professor of the Department of Economics, Kyiv, Ukraine

Bushuieva Nataliia, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kyiv National University of Construction and Architecture, Professor of the Department of Project Management, Kyiv, Ukraine.